

УДК 613.62.: 338.43

І.В. Думенко, канд. екон. наук

Миколаївський державний аграрний університет

Проблеми самонавчання охорони праці

Розглянуті проблеми навчання та самоконтролю працівників сільського господарства з охорони праці. Запропоновані методи самоконтролю фермерів та одноосібних працівників АПК.

проблема навчання, працівники сільського господарства, нещасні випадки, охорона праці

Створення цілком безпечних та здорових умов праці є одним з найважливіших завдань, що стоять перед державою. Виконання цього завдання нерозривно пов'язано з удосконаленням методів управління охороною праці на виробництві.

У сільському господарстві 90% нещасних випадків пов'язано із ставленням працівника до праці, майже 66% нещасних випадків зі смертельним наслідком сталися з організаційних причин, з технічних – 18%, з психофізіологічних – 16%.

Значна кількість нещасних випадків сталася – при відсутності у постраждалих захисних засобів (до 25%), відсутність або несвоєчасне навчання працівників безпечним методам праці (19,2%).

Серед потерпілих працівників 41% становлять такі, що взагалі не навчалися за тією професією чи видом робіт, під час виконання якої стався нещасний випадок, 23% не проходили відповідно вступний інструктаж та первинний (повторний) інструктаж, 36,7% не проходили перевірку знань на виконання робіт підвищеної небезпеки [1].

З метою поліпшення умов праці та зменшення ризиків виробничого травматизму і професійних захворювань, крім Концепції Загальнодержавної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2006-2011 роки (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 травня 2006 р. № 269-р), розроблено Концепцію з організації охорони праці в аграрному секторі в умовах реформування, яка покладена в основу розробки галузевої програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці і виробничого середовища в агропромисловому виробництві. Програма передбачає перегляд відповідно до нових економічних умов і вимог нормативно-правових актів Положення про систему управління охороною праці в аграрному секторі економіки, організацію роботи щодо створення районних (міжрайонних) консультаційних пунктів для надання методичної допомоги з питань охорони праці на підприємствах усіх форм організації праці, розроблення та впровадження системи самоконтролю безпеки і охорони праці для фермерів і одноосібних підприємств, які не використовують найману працю, та інші заходи.

В Україні сьогодні біля 43 тис фермерських господарств. Вони обробляють більше 4,5 млн. гектарів ріллі. В Україні 1,2 млн. приватних осіб, що володіють землею, а може й більше тому, бо не всі враховані статистикою. [2]. На фермерські та особисті сільськогосподарські господарства припадає більше 60% усього валового сільськогосподарського виробництва. Молоком вони забезпечують населення на 80%, овочами і картоплею – більше ніж на 90%, 68%-72% м'яса виробляється на приватних та невеликих фермерських господарствах.

Контроль – функція, яка виконує стабілізуючу роль у системі управління. Контроль і нагляд за станом охорони праці на підприємстві спрямовані на виявлення відхилень від вимог правил, норм, стандартів, інструкцій та законодавства з охорони

праці з метою вживання відповідних заходів до їх усунення.

Цей контроль і нагляд здійснюють керівники підприємства та його підрозділів, робітники, а також відомчі, профспілкові й державні органи та прокуратура.

На підприємствах контролюють стан охорони праці: керівник (власник), його заступники, головний інженер, служба охорони праці, головні спеціалісти, начальники цехів, ділянок, змін, майстри, бригадири, працівники.

Оперативний контроль з боку керівників робіт і підрозділів підприємства проводиться згідно із затвердженими посадовими обов'язками. Адміністративно-громадський контроль за станом охорони праці проводиться згідно з розробленими програмами. При цьому перевіряється виконання заходів для усунення порушень, які були виявлені під час попередніх перевірок; стан безпеки виробничого обладнання, вантажопідйомних і транспортних засобів, електрообладнання; стан робочих місць; додержання вимог стандартів, правил, норм, інструкцій і трудового законодавства; наявність і справність засобів колективного та індивідуального захисту; наявність інструкцій з охорони праці й посвідчень про атестацію робітників, що обслуговують об'єкт підвищеної небезпеки.

На фермерських та одноосібних господарствах контроль за дотриманням вимог охорони праці повинен здійснювати сам фермер або одноосібний підприємець.

Для здійснення самоконтролю фермеру потрібна методична допомога яку ніяка організація, установа йому не надає, а тільки планують створити консультативні районні (міжрайонні) консультаційні пункти для надання методичної допомоги з питань охорони праці на підприємствах усіх форм організації праці.

Дуже серйозною проблемою, що цікавить багатьох вчених різноманітних країн і дотепер, є мотивація безпечної поведінки працюючих на виробництві, їх відношення до проблем охорони праці.

Навчання відносять до основного етапу формування безпечної поведінки працюючих, що має своєю метою схилити працівників до правильного застосування придбаних ними знань.

Як показують численні дослідження поведінка працівників часто не відповідає вимогам охорони праці, що призводить до нещасних випадків. Було виявлено багато різних чинників які впливають на таку поведінку. Велика частина працівників сільського господарства переконана, що керівники підприємства та спеціалісти не вважають вимоги безпеки праці важливими, тому що не роблять відповідних зауважень у випадку їх порушень, проведення інструктажів проводиться формально, урахування дотримання правил безпеки працюючими відсутнє у системах заохочень і стягнень.

Дані про проведення інструктажів, навчання та перевірки знань з охорони праці свідчать, що зазначені заходи або проводяться формально, або надана працівникам у процесі здійснення цих заходів інформація надалі ігнорується.

Впровадження нової техніки і прогресивної технології у сільському господарстві викликає необхідність удосконалення професійної підготовки працюючих, якісно нового підходу до навчання безпечним прийомам і методам праці, ставить підвищені вимоги до якості і результатам навчання.

Дуже вагомим фактором, що визначає високий рівень смертельного травмування працівників, є недосконалість інструктивних матеріалів та відсутність методичного обґрунтування щодо форми викладання застережливих вимог.

Тому, ключовим напрямком у багатоцільовій програмі працезахоронній діяльності повинно бути підвищення професійної компетентності, відповідальності працівників, формування їхнього світогляду, що дало б змогу підвищити надійність цієї ланки і мінімізувати його вплив як ризик – фактора (джерела ризику). Від того, чи зуміємо ми використати величезний потенціал здібностей і позитивних якостей

людини, чи зуміємо ми знайти форми і методи впливу на цей суперечливий (соціальний) фактор залежить, чи зможемо ми вирішити проблеми охорони праці. Однак, у будь-якому випадку вирішення проблем варто шукати в психології та у мотивах, якими керуються люди під час виконання трудових обов'язків.

Творча особистість «Сама себе здійснює, тобто зберігає і розвиває у матеріальному світі». Енгельмар, розглядаючи процес творчості, виділяв у ньому три основні компоненти: інтуїтивний, дискурсивний, активний. Від активного фактора залежать спритність, умілість, вміння людини. [5]

У теперішній час спеціалістам будь-якого рівня особливо необхідні глибокі знання основ охорони праці та вміння користуватися довідками і нормативними матеріалами. Об'єм знань, які вимагаються по охороні праці, та кількість нормативних і інструктивних матеріалів дуже багато. Науково-технічна революція формує потік загальної і спеціальної інформації, що швидко збільшується, та щорічне старіння приблизно 20% прикладної інформації.

Один раз придбані знання вимагають постійного поповнення, удосконалення, накопичення, так як для пам'яті людини характерні «зникнення», старіння, утраті семантичної і практичної цінності інформації. Наприклад, через 6 днів, після придбання потрібної цінності інформації у пам'яті людини залишається 28% її об'єму. Проста інформація забувається у дев'ять разів швидше складної, теоретичної. Сучасний інженер за п'ять років утрачає 80% усіх знань, коли постійно не поповнює їх.

З точки зору безпеки праці «зникнення» знань збільшує ймовірність травмування, робить працюючу людину незахищеною від впливу на нього небезпечних виробничих факторів. Інструктажі і навчання безпечним методам праці, які здійснюються періодично, впливають на зменшення ймовірності одержання травми.

Здобути успіху у професійній підготовці працюючих, озброювати їх необхідними знаннями з безпеки праці можливо тільки при використанні методів активного навчання, які дозволяють не тільки одержувати та максимально засвоювати інформацію у відповідності з учбовою програмою, але й придбати необхідні практичні навички по забезпеченню безпечних умов праці на виробництві [6].

Проблема у здійсненні самоконтролю полягає ще й у тому, що на сьогодні у державі діє велика кількість нормативно – правових документів з питань охорони праці плюс фермери виконують багато різнопланових робіт, які потребують і різного підходу у вирішенні питань охорони праці.

Для надання інформаційно – консультативної допомоги фермерам та одноосібним підприємцям необхідно при Фонді державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, котрі спричинили втрату працездатності, створити Центри інформаційної допомоги або назвати їх інакше. У функціональних обов'язках Фонду існує функція навчання працівників з питань охорони праці, а інформація це основа навчання. Укомплектувати Центр фахівцями: агрономами, економістами, юристами, фахівцями з питань охорони праці, зооінженерами, бухгалтерами, фахівцями з податків. Можливо організувати роботу Центра через Інтернет у режимі реальності.

Після розпаювання землі на селі утворилося багато приватних підприємств. Їхні власники, з одного боку, зацікавлені в якісному виконанні робіт найманими працівниками, а з другого – недостатньо дбають про виробничу безпеку. Чому? Аналіз показує, що головна причина такого становища – відсутність у керівників знання нормативних документів. [3]

В організації самоконтролю дотримання вимог охорони праці фермерами та одноосібними підприємцями сільськогосподарського виробництва виникають проблеми різного характеру. Перше – це психологічний аспект, переконати фермера та одноосібного підприємця що потрібно займатися питаннями охорони праці. Друге –

забезпечити фермерів та одноосібних підприємців законодавчо – нормативними актами з питань охорони праці. Третє необхідність надання консультативно–методичної допомоги та інші проблеми. Зважаючи на кількість фермерських господарств ці проблеми збільшуються.

Список літератури

1. В. Ткачов Продовжити практику перевірок. Ж. Охорона праці №4 – 2007. С.23.
2. В. Львов «Фермери стремятся к диалогу со страховщиками». Генеральный директор асоціації фермерів України. «Вестник Прибужья», 2010.
3. В.Гаврилюк «Проблемні питання в сільгоспвиробництві» Мінагрополітики. Охорона праці. - №1, – 2009. С.16.
4. Роменець В.А., «Історія психології ХХ століття» К. «Либідь», 2003.
5. 5.Луценков В.Л., Бутко Д.А., Рогач Ю.П., Петров В.В. Методичні основи навчання і пропаганди питань з охорони праці . За ред. Ю.П.Рогача., Сімферополь „Бізнес - Інформ”, – 2002. – 240 с.
6. В.Сердюк, “Про впровадження системи менеджменту професійної безпеки і здоров’я”. – Вінниця “Охорона праці” - №2, 2004.

И. Думенко

Методы самоконтроля охраны труда

Рассмотренные проблемы учебы и самоконтроля работников сельского хозяйства из охраны труда. Предложенные методы самоконтроля фермеров и индивидуальных работников АПК.

I.Dumenko

Methods of self-control of labour protection

Considered problems of studies and self-control of workers of agriculture on a labour protection. Offered methods of self-control of farmers and individual workers of agroindustrial complex.

Одержано 16.09.11